

พุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี*

BUDDHIST GOVERNANCE FOR PROMOTION IN LOCAL MANAGEMENT IN UTHAITHANI PROVINCE

พระครูอุปกิตปริยัติโสภณ (สุข สมมงคล), วัชรินทร์ ชาญศิลป์

Phrakhu Upakitpariyattisopon (Suk Sumankkalo), Vatcharin Chansilp

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkomrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Phrakrusuk.2564@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปของการปกครองท้องถิ่น 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปกครองท้องถิ่น 3. เสนอรูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในจังหวัดอุทัยธานี ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน และแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง คือ กำนันผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดอุทัยธานี จำนวน 254 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการปกครองท้องถิ่น คือ กำนัน ผู้ใหญ่ควรตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และให้ประชาชนภายในชุมชนให้ความร่วมมือกับผู้นำเพื่อการทำงานให้ประสบความสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี 2. ผลการวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพื่อใช้สร้างเมทริกซ์สหสัมพันธ์ในการส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นที่จังหวัดอุทัยธานี พบว่าดัชนีบอกภาวะร่วมเส้นตรงพหุ ค่าความคงทนของการยอมรับซึ่งมากกว่าค่ากำหนด และค่าปัจจัยการขยายตัวของความแปรปรวนมีค่าเกินตามที่กำหนด 3. การนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี พบว่า อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านหลักอหัตถัญญา ด้านหลักมัตถัญญาตา ด้านหลักกาลัญญาตาและด้านหลักอหัตถัญญา ส่วนที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ: พุทธธรรมาภิบาล; การส่งเสริม; การปกครองท้องถิ่น

Abstract

Objectives of this research article were 1. To study the general state of local administration. 2. To study factors affecting local administration. 3. To propose a model for applying Buddhist governance principles to promote local administration in Uthai Thani Province, conducted by the mixed research methods by in-depth interviewing 18 key informants and by sending a questionnaire to the sample groups, namely village headmen in Uthai Thani Province, totaling 254 samples.

The results of the research were as follows: 1. The local administrative condition, namely village chiefs, adults should respond to the needs of the people and encourage people within the community to cooperate with leaders to work successfully. 2. Analysis results the relationship between the variables to construct a correlation matrix for promoting local administration in Uthai Thani Province was found that the multilinear conjunction indexes the tolerance of acceptance was between and the Variance Inflation Factor, which had exceeded the set value. 3. The form of presenting the application of the 7 Sappurisadhamma principles that promoted local administration in Uthai Thani Province, by overall, was at a high level. When considering each side, it was found that it was at a high level, namely the aspect of Attanyuta. Mattaṅyuta principle the principle of Kalanyuta and the principle of Attanyuta The rest were at the moderate level.

Keywords: Buddhist Governance; Promotion; Local Management

บทนำ

การบริหารงานของการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี เป็นองค์กรที่มีศักยภาพในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนทั่วไป สามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้พอสมควร แต่ก็มีปัญหาหลายด้านที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ (อมร กฤษณพันธ์, 2555) หรือกำลังแก้ไขแต่ยังไม่แล้วเสร็จเช่น การบริหารงานที่ไม่ทั่วถึงไม่ว่าจะเป็นการให้บริการประชาชน การนำข่าวสารจากทางรัฐบาลกระจายให้ประชาชนรับทราบ อีกทั้งสมาชิกองค์การบริหารงานปกครองท้องถิ่น ขาดประสบการณ์ ไม่เข้าใจ บทบาท หน้าที่ ขาดความชัดเจนในภาระการถ่ายโอนงานจากภาครัฐ แผนงานมีความซับซ้อนทำให้

บุคลากรไม่เข้าใจแผนงานที่กำหนดขาดแรงจูงใจในการทำงาน การสั่งงานไม่ตรงกับหน้าที่รับผิดชอบ บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญไม่เพียงพอต่อองค์กร งานมีมากกว่า บุคคลเครื่องมืออุปกรณ์ยังไม่ค่อยทันสมัยต่อสถานการณ์ปัจจุบัน ใช้งบประมาณไม่ถูกที่ การปฏิบัติหน้าที่เอาแต่พรรคพวกของตน พนักงานบางคนใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสมกับการให้บริการแก่ประชาชน ใช้งบประมาณไม่ค่อยคุ้มค่ากับการเก็บภาษีจากประชาชน พบประเด็นปัญหาสำคัญที่ส่งผล ต่อการปฏิบัติงาน คือ บุคลากรของการปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดความเข้าใจในการใช้หลักธรรมไปประยุกต์ใช้ใน การปฏิบัติงาน ขาดความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือให้การแนะนำในระหว่างการปฏิบัติงานร่วมกัน ขาดความ กระตือรือร้นที่จะทำงานให้องค์กรและประชาชนอย่างสุดกำลังความสามารถ มีความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ขาดความเป็นกลางเลือกปฏิบัติเฉพาะบุคคล ขาดความสัมพันธ์ ที่ดีระหว่างบุคลากรในองค์กรทำให้การปฏิบัติงานบริการสาธารณะไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ (ชาติรี มหันตรัตน์, 2559)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยในเรื่อง พุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี เพื่อส่งเสริมการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักสัปปุริสธรรม 7 กับการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงานท้องถิ่นของรัฐให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ทราบแนวทางการปฏิบัติงานทราบถึงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการนำ หลักพุทธธรรมไปบูรณาการใช้ในการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานของบุคลากรในการปกครองท้องถิ่นและหน่วยงานอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี
3. เพื่อเสนอรูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในจังหวัดอุทัยธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ กำนันผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดอุทัยธานี จำนวน 254 คน โดยคำนวณจากสูตร Taro Yamane (กาสิ๊ก เต๊ะซันหมาก, 2553) กลุ่มตัวอย่างแบบ

ชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ระชากรการวิจัยเชิงคุณภาพ คือการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของหลักพุทธธรรมาภิบาล เพื่อส่งเสริมการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน โดยตอนท้ายเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ตอบอย่างเป็นอิสระ ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Form)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ส่งเสริมการปกครองท้องที่จังหวัดอุทัยธานี ในภาพรวม

การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ส่งเสริมการปกครองท้องที่	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านการจัดทำทะเบียน	3.55	0.48	มาก
2. ด้านกิจการสาธารณประโยชน์	3.69	0.39	มาก
3. ด้านที่เกี่ยวข้องกับความอาญา	3.52	0.52	มาก
ภาพรวม	3.53	0.44	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ส่งเสริมการปกครองท้องที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.53. S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านกิจการสาธารณประโยชน์ ($\bar{X}$ = 3.69. S.D. = 0.39) ลำดับที่สอง คือ ด้านการจัดทำทะเบียน ($\bar{X}$ = 3.55. S.D. = 0.48) และลำดับที่สาม คือ ด้านที่เกี่ยวข้องกับความอาญา ($\bar{X}$ 3.52. S.D. = 0.52) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของในแต่ละด้านพบของผลการศึกษาดังนี้

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี
ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการปกครองท้องถิ่น
ในจังหวัดอุทัยธานี ในภาพรวม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านการติดต่อสื่อสารในการปฏิบัติงาน	3.76	0.56	มาก
2. ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารการปกครองท้องถิ่น	3.71	0.55	มาก
ภาพรวม	3.73	0.51	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.73. S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการติดต่อสื่อสารในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = 3.76. S.D.= 0.51) และ ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารการปกครองท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 3.71. S.D.= 0.51) ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพื่อใช้เมทริกซ์สหพันธ์ในพุทธธรรมมาภิบาลเพื่อส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี

ตารางที่ 3 ค่า Tolerance และค่า Variance Inflation Factor (VIF) ของปัจจัยที่มีผลต่อการปกครองท้องถิ่นจังหวัดอุทัยธานี และหลักสี่ปฐิสรธรรม 7 ประการ

ตัวแปร	Collinearity Statistics	
	Tolerance	VIF
ตัวแปรด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการปกครองท้องถิ่น		
- ด้านการติดต่อสื่อสารในการปฏิบัติงาน	.990	1.010
- ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารการปกครองท้องถิ่น	.991	1.010
ตัวแปรด้านหลักสี่ปฐิสรธรรม 7 ประการ		
- ด้านธัมมัญญตา รู้จักเหตุ	.867	1.153
- ด้านอิตถัญญตา รู้จักเหตุผล	.665	1.503
- ด้านอิตตัญญตา รู้จักตน	.555	1.803
- ด้านมิตตัญญตา รู้จักประมาณ	.489	2.043
- ด้านกาลัญญตา รู้จักกาล	.450	2.222
- ด้านปริสัญญตา รู้จักชุมชน	.398	2.511
- ด้านบุคคลัญญตา รู้จักบุคคล	.095	10.479

ตารางที่ 3 ดัชนีบอกภาวะร่วมเส้นตรงพหุ ค่าความคงทนของการยอมรับ (Tolerance) ได้ค่าระหว่าง .095-.990 ซึ่งมากกว่าค่ากำหนด คือ .190 และค่าปัจจัยการขยายตัวของความแปรปรวน (Variance Inflation Factor r : VIF) มีค่าระหว่าง 1.010-10.479 ซึ่งมีค่าเกินตามที่กำหนด คือ 5.3 แสดงว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการปกครองท้องถิ่นจังหวัดอุทัยธานี และหลักสี่ปฐิสรธรรม 7 ประการ ทุกด้านเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไม่เกิดปัญหา

ปัจจัยที่มีผลต่อการปกครองท้องถิ่น
สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยภาวะผู้นำและการติดต่อสื่อสารส่งผลต่อการปกครองท้องถิ่น
ในจังหวัดอุทัยธานี

ในการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับองค์ประกอบซึ่งมีผลทำให้ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน
ตามบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ใช้การวิเคราะห์ทดถอยพหุคูณ (Multiple
Regression Analysis) แบบ Stepwise โดยมีตัวแปรปรักษา คือ ด้านการติดต่อสื่อสารใน
การปฏิบัติงานด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารการปกครองท้องถิ่นในการประเมินผล

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อการปกครองท้องถิ่น

ตัวแปรด้านปัจจัยที่มีผลต่อ การปกครองท้องถิ่น	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ด้านการติดต่อสื่อสารในการปฏิบัติงาน (X12)	.451	.072	.522	6.282**	.000
ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารการปกครอง ท้องถิ่น (X11)	.183	.076	.209	2.424	.016
ค่าคงที่ (Constant)	1.130	.127		8.923	.000

Multiple R = .795d R Square = .631 Adjusted R Square = .628 Std. Error = .292

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4. พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำและการติดต่อสื่อสารส่งผลต่อการปกครอง
ท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานีมี 2 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงจากสมการนี้
ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารการปกครองท้องถิ่น ด้านการติดต่อสื่อสารในการปฏิบัติงาน
พบว่า ส่งผลต่อการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .795 ค่า
สัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R Square) เท่ากับ .631 สัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว
(Adjusted R Square) เท่ากับ 628 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการตัดสินใจ
(Std. Error) เท่ากับ .229

แสดงว่า ปัจจัยภาวะผู้นำและการติดต่อสื่อสารส่งผลต่อการปกครองท้องถิ่นใน
จังหวัดอุทัยธานี สามารถร่วมกันทำนายส่งผลต่อการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี ได้
ร้อยละ 63.1 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการติดต่อสื่อสารในการปฏิบัติงาน
สามารถร่วมกันทำนายการส่งผลต่อการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี ได้ร้อยละ 62.8
ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$\hat{y} = 1.130 + .451x_{12} + .183x_{11}$$

$$Z = .522Z_{x12} + .209Z_{x11}$$

สมมติฐานที่ 2 หลักพุทธธรรมธรรมาภิบาลส่งผลต่อการปกครองท้องถิ่นในจังหวัด
อุทัยธานี

ในการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับหลักสัปปุริสธรรม 7 ที่ส่งผลต่อการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบ Stepwise โดยมีตัวแปรปรักษา คือ ประกอบด้วย ด้านธัมมัญญาตา รู้จักเหตุ ด้านอรรถัญญาตา รู้จักเหตุผล ด้านอรรถัญญาตา รู้จักตน ด้านมัตตัญญาตา รู้จักประมาณ ด้านกาลัญญาตา รู้จักกาล ด้านปริสัญญญาตา รู้จักชุมชน ด้านปุคคลัญญาตา รู้จักบุคคล

การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบ Stepwise โดยมีตัวแปรที่ปรึกษาอิสระจำนวน 7 ตัว แปร แล้วสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละเท่าใด และมีตัวแปรใดบ้างที่ส่งผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญ รายละเอียด ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงหลักพุทธธรรมธรรมาภิบาลส่งผลต่อการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี

ตัวแปรด้านปัจจัยที่มีผลต่อการปกครองท้องที่	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ด้านกาลัญญาตา รู้จักกาล (X 25)	.153	.064	.194	2.403	.017
ด้านอรรถัญญาตา รู้จักตน (X 23)	.189	.057	.221	3.344**	.001
ด้านอรรถัญญาตา รู้จักเหตุผล (X22)	.285	.055	.373	5.090**	.000
ด้านธัมมัญญาตา รู้จักเหตุ (X21)	.156	.055	.180	2.826**	.005
ค่าคงที่ (Constant)	.826	.081		10.153	.000

Multiple R = .894d R Square = .800 Adjusted R Square = .798 Std. Error = .215
*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 5 พบว่า หลักพุทธธรรมธรรมาภิบาลส่งผลต่อการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี มี 4 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ ด้านกาลัญญาตา รู้จักกาล ด้านอรรถัญญาตา รู้จักตน ด้านอรรถัญญาตา รู้จักเหตุผล และด้านธัมมัญญาตา รู้จักเหตุ พบว่า ส่งเสริมการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .894 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R Square) เท่ากับ .800 สัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ .798 และค่าความคาดเคลื่อนมาตรฐานในการตัดสินใจ (Std. Error) เท่ากับ .215

แสดงว่า หลักพุทธธรรมธรรมาภิบาลส่งผลต่อการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี ได้ร้อยละ 80.0 ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ ดังนี้

$$\hat{y} = .862 + .153X_{25} + .189X_{21} + .285X_{26} + .156X_{22}$$

$$Z = .194Z_{X25} + .221Z_{X23} + .373Z_{X22} + .180Z_{X21}$$

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี พบว่า โดยภาพรวม ทั้ง 3 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดทำทะเบียน 2) ด้านกิจการสาธารณสุขประโยชน์ 3) ด้านที่เกี่ยวข้องกับความอาญา แต่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านกิจการสาธารณสุขประโยชน์ ซึ่งจะเห็นได้ว่า มีการร่วมกิจกรรมพัฒนาสถานที่สำคัญในหมู่บ้าน เช่น วัด โรงเรียน ถ้าเกิดเหตุร้ายในหมู่บ้าน/ตำบล เช่น ไฟไหม้ เหตุชิงทรัพย์ กำหนดผู้ใหญ่บ้านช่วยติดตาม หรือช่วยอย่างอื่นโดยเต็มกำลัง ร่วมมือและช่วยเหลือนายอำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลรักษาสิ่งซึ่งเปื้อสาธารณสุขประโยชน์อื่น ๆ เวลางานนักชดถุกษ์ประจำปีหรือประชุมชนเป็นการใหญ่ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ขอความร่วมมือราษฎรผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการร่วมงานพิธี หรืองานประเพณีต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บงกชมาศ เอกเอี่ยม (2557) ได้วิจัยเรื่อง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน: บทบาทและภาวะความเป็นผู้นำกับความคาดหวังของประชาชนที่มี ต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังคงเป็นพนักงานฝ่ายปกครองที่ ความสำคัญและจำเป็นอยู่ในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคและ ท้องถิ่นซึ่งใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มากที่สุด โดยมีหน้าที่สำคัญ คือการบำบัดทุกข์บำรุงสุขของประชาชน อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกิด ความสำเร็จของงานและการปฏิบัติหน้าที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้อง ปรับบทบาทหน้าที่ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง และสภาพสังคมของจังหวัดเชียงใหม่ที่มีความเป็นพลวัตสูง และ ต้องสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งเป็นทั้งผู้รับบริการและเป็นผู้ที่อยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ในการดูแลของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมากกว่านั้น ประชาชนคาดหวังว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องมีภาวะความเป็นผู้นำในการนำชุมชนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภา รุ่งจรัส (2560) จากผลการเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่ บ้านในเขตตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนเห็นด้วยกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่ บ้านในเขตตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด สุริยะ วิริยะสวัสดิ์ (2552) ได้วิจัยพบว่า กำนัน-ผู้ใหญ่บ้านถือเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันการเมือง การปกครอง ซึ่งได้ถือกำเนิดและมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 โดย กำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในเขตตำบลและ หมู่บ้าน ที่เรียกกันว่า “การปกครองท้องที่” กำนันผู้ใหญ่บ้านจึงมีฐานะเป็นผู้แทนของรัฐที่ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับประชาชนในท้องที่ ช่วยใน

เรื่องการประชุมงาน การประชุมลูกบ้าน การแจ้งข่าวสาร ของทางราชการให้ลูกบ้าน รับทราบ และดูแลความสุขทุกข์ของ ลูกบ้านในด้านต่าง ๆ

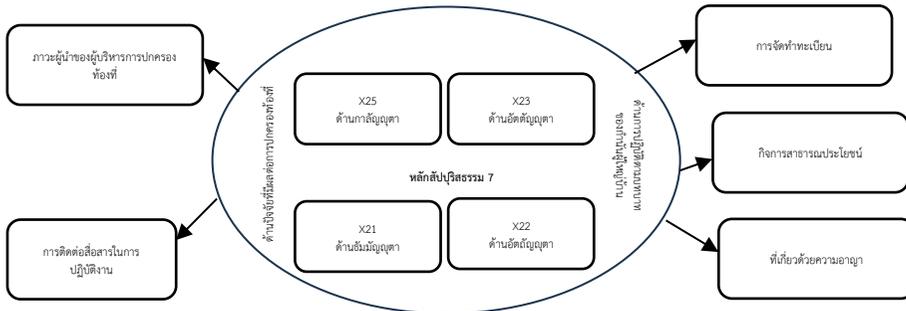
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำ และการติดต่อสื่อสารส่งผลต่อการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี มี 2 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า ปัจจัยภายในภาวะผู้นำและการติดต่อสื่อสารส่งผลต่อการปกครองท้องที่ สามารถร่วมกันทำนายส่งผลต่อการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี ได้ร้อยละ 63.1 และหลักพุทธธรรมธรรมมาภิบาลส่งผลต่อการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี มี 4 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า หลักสัปปุริสธรรม 7 สามารถร่วมกันทำนายการส่งเสริมการปกครองท้องที่ในจังหวัดอุทัยธานี ได้ร้อยละ 80.0 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง (2557) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำวิถีพุทธในยุคโลกาภิวัตน์ผลการวิจัยพบว่า 1) ลักษณะภาวะผู้นำในยุคปัจจุบันพบว่า ภาวะผู้นำควรมุ่งเป้าหมายในการเป็นผู้นำที่ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อก่อให้เกิดความเจริญในศีล สมานธิ ปัญญา เพื่อมุ่งสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ รองลงมาคือเป็นผู้นำที่ใช้หลักธรรมาภิบาล ผู้นำแบบเครือข่าย ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้นำในการมี ส่วนร่วมผู้นำที่ขอ คำปรึกษา ผู้นำแบบออกคำสั่ง และเป็นผู้นำที่ไม่มีความชัดเจนในการตัดสินใจ 2) หลักพุทธธรรมในการพัฒนาภาวะผู้นำวิถีพุทธ พบว่า หลักธรรมและหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา ที่มีส่วนในการส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำในสังคมปัจจุบัน ได้แก่ หลักเบญจศีล 5 หลักเบญจธรรม 5 หลักสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิลาญ ปฎิพินพาคม (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารและประสิทธิผลของสถานศึกษาเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนมี 6 องค์ประกอบ คือ การมี วิสัยทัศน์ที่ดี ความสามารถในการจูงใจ การเป็นตัวอย่างที่ดีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านความฉลาดและมีไหวพริบ และด้านหลักในการปกครองโรงเรียน 2) องค์ประกอบประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 8 องค์ประกอบ คือ ความสามารถในการผลิตความสามารถในการพัฒนาเจตคติ ความสามารถในการ ปรับตัว บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมการปกครองท้องที่ของจังหวัดอุทัยธานี เป็นการนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ ซึ่งประกอบด้วย 1) ด้านหลักธัมมัญญตา (รู้หลักการ รู้จักเหตุ รู้งาน) 2) ด้านหลักอัทธัญญตา (รู้จักหมาย รู้จักผล) 3) ด้านหลักอิตถัญญตา (รู้จักตนเอง) 4) ด้านหลักมัตตัญญตา (รู้จักประมาณ) 5) ด้านหลักกาลัญญตา (รู้จักเวลา รู้คุณค่าเวลา) 6) ด้านหลักปริสัญญตา (รู้จักชุมชน รู้สังคม แก้ปัญหา) 7) ด้านหลักบุคคัลญตา (รู้จักบุคคล) ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

แต่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักอัตตัญญูตา รู้จักตนเอง เข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี รองลงมา คือ ด้านหลักมัตตัญญูตา รู้จักประมาณ เข้าใจในผลที่ได้รับจากการรู้จักประมาณในการบริหารจัดการทรัพยากรภายในชุมชน ด้านหลักอัตตัญญูตา รู้จุดหมาย รู้จักผล มุ่งมั่นในการทำงานให้ถึงจุดหมายที่ประชาชน ต้องการ ด้านหลักกาลัญญูตา รู้จักเวลา รู้คุณค่าเวลา ด้านหลักอัมมัญญูตา รู้หลักการ รู้จักเหตุ รู้งานทราบถึงความรับผิดชอบในหน้าที่การให้บริการช่วยเหลือของผู้นำชุมชน ด้านหลักปริสัญญูตา รู้ชุมชน รู้สังคม แก้ปัญหา รับฟังเหตุผลทั้งฝ่ายผู้นำและประชาชนใน ชุมชน ด้านหลักบุคคลัญญูตา รู้จักบุคคล มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองและตรงต่อเวลา ซึ่งจะเห็นได้ว่าการประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมการบริหารงานของการปกครองท้องถิ่น ด้วยหลักอัตตัญญูตา คือ รู้จักตนเอง เข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดีแล้วมา การบริหารงานจะส่งผลและก่อให้เกิดหลักการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ คือ ในการทำงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน จะมีหลักการ กฎเกณฑ์ในการทำงาน รู้ถึงสถานภาพความรู้ ความถนัด ความสามารถ ทั้งของตนเองและบุคคลอื่น ตลอดจนจนในการสั่งการหรือมอบหมายงานหรือการบริหารงานต่าง ๆ จะมีความเหมาะสมและสมกับงานนั้น ๆ ตลอดจนมีความคุ้มค่า พอประมาณ และสอดคล้องกับความต้องการ ของประชาชนเพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานนั้นก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิวรรณ ต้นตริจนาวงค์ และ ศศิกาญจน์ ทวีสุวรรณ (2552) การวิจัยเรื่องการส่งเสริม คุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ : กรณีศึกษากลุ่มเด็กเยาวชนและข้าราชการภาคีรัฐมีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการส่งเสริมคุณธรรมในกลุ่ม เด็ก เยาวชน และข้าราชการ ภาคีรัฐ 2) ศึกษากระบวนการปลูกฝังคุณธรรมในกลุ่มเด็กเยาวชน และข้าราชการ ภาคีรัฐ 3) ศึกษา การส่งเสริมคุณธรรมในกลุ่ม เด็ก เยาวชน และข้าราชการภาคีรัฐ 4) ศึกษาการดำเนินงานส่งเสริม คุณธรรม ในกลุ่มเด็ก เยาวชน และข้าราชการ ภาคีรัฐ 5) สร้างและพัฒนารูปแบบการส่งเสริม คุณธรรมในกลุ่มเด็ก เยาวชนและข้าราชการภาคีรัฐ พบว่า รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมผู้บริหาร ครู นักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยนนทบุรี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รักษา สุดแสนผม (2557) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง นอกจากกฎหมายและนโยบายรัฐ และงบประมาณแล้วยังพบว่า ปัจจัยด้านกฎระเบียบกฎเกณฑ์ ในการกระจายอำนาจจะส่งผลดี ถ้าผู้บริหารและผู้ปฏิบัติมีจิตสำนึกที่ดี

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 การประยุกต์โดยใช้หลักพุทธธรรมมีองค์ประกอบสำคัญ คือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปกครองท้องถิ่น + พุทธธรรม = นำไปสู่การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่เพื่อส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การปกครองท้องถิ่นควรกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์วิธีการปฏิบัติงาน และยุทธศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ ทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว เพื่อความต่อเนื่องในการบริหารงาน
2. การปกครองท้องถิ่นควรกำหนดแนวทางการให้บริการ การวัดผลประเมินผลเพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้หลักธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อเกิดการทำงานด้วยใจ ให้ทุกคนเห็นถึงคุณค่าการของการร่วมคิด ร่วมแรง ร่วมใจ ในการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม
3. การปกครองท้องถิ่นควรส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ให้กำลังใจ และรางวัลสำหรับผู้ปฏิบัติดีเป็นประจำปีและบุคลากรได้เข้ารับการอบรม สัมมนา ศึกษาต่อ เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ ให้มีความเชี่ยวชาญตามตำแหน่งหน้าที่

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรเปิดโอกาสภาคประชาชน มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทุจริต การป้องกันการทุจริต และกำหนดหลักสูตรอบรมผู้บริหารและบุคลากร ในการนำหลักธรรมมาภิบาลและหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละลักษณะงานให้มีความเป็นระบบ และมีความต่อเนื่องในแต่ละหลักสูตร

2. ควรมีการติดตามตรวจสอบ และประเมินผล การนำหลักธรรมมาภิบาลและการนำหลักพุทธธรรมไป ประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตนพร้อมทั้งให้รางวัลเป็นการให้เกียรติซึ่งกันและกัน

3. การนำหลักพุทธธรรมมาภิบาลไปปฏิบัติ โดยเฉพาะผู้นำต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ถือว่าเป็นสิ่งเร้าสำคัญให้เกิดการปฏิบัติกันอย่างจริงจัง

ข้อเสนอสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านทั้ง 7 ด้าน มาบูรณาการกับหลักพุทธธรรม เพื่อการสร้างความมีประสิทธิภาพ ในการนำมาปฏิบัติงาน

2. ควรศึกษาองค์ประกอบของหลักธรรมที่มีความเหมาะสมในการปฏิบัติงานของการปกครองท้องที่ ที่ไม่ได้นำศึกษาในงานวิจัยนี้เพิ่มเติม เช่น พรหมวิหาร 4 หลักไตรสิกขา ศีล และอริยสัจ 4 เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

เอกสารอ้างอิง

- กาสั๊ก เต๊ะซันหมาก. (2553). *หลักการวิจัยทางสังคมศาสตร์ : Principle of Social Science Research*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง. (2557). *การพัฒนาภาวะผู้นำวิถีพุทธในยุคโลกาภิวัตน์ (ดุชนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตร์ดุชนิพนธ์ บัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- คณะกรรมการหมู่บ้าน. (2557). *คู่มือกฎหมาย ส่วนพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องที่ สำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการปกครอง*. สืบค้น 4 ตุลาคม 2565, จาก https://multi.dopa.go.th/pab/info_organ/about8
- ชาติรี มหันตรัตน์. (2559). นักการเมืองถิ่นจังหวัดอุทัยธานี. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า*, 3(2), 50-60.
- บงกชมาศ เอกเอี่ยม. (2557). *กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน: บทบาทและภาวะความเป็นผู้นำกับความคาดหวังของประชาชนที่มี ต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ (รายงานการวิจัย)*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ปิลัญ ปฎิพินพาคม. (2550). *รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารและประสิทธิผลของสถานศึกษาเอกชน ระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุชนิพนธ์ บัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- รักษา สุตเส็นผม. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิภา รุ่งจรัส. (2560). ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขต ตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*, 6(2), 119-128.
- สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2565). *ระเบียบ/คู่มือ/กฎหมาย พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พุทธศักราช 2457*. สืบค้น 4 ตุลาคม พ.ศ. 2565, จาก <http://pab.dopa.go.th>
- สุทธิวรรณ ตันตริจนาวงศ์ และศศิภาญจน์ ทวีสุวรรณ. (2552). *การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ: กรณีศึกษากลุ่มเด็กเยาวชนและข้าราชการภาครัฐ* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- สุริยะ วิริยะสวัสดิ์. (2552). บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านท่ามกลางสังคมไทยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน. *วารสารกำนันผู้ใหญ่บ้าน*, 62(3), 11-15.
- อมร กฤษณพันธ์. (2555). สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในบริบทพลวัตภูมิทัศน์วัฒนธรรม: กรณีศึกษา ชุมชนชาวแพ แม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี. *วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 11, 1-13.